FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA

Kolozsvár, 2003. március 21-22.

A MAGYARORSZÁGI KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK INNOVÁCIÓS LEHETŐSÉGEI

Sitkei Lili Eszter

Summary

Nowadays the economy and society of the developed countries have been changed by the achievement of the scientific research and technological development. The efficiency of economic activity has been decided by the knowledge. For the developed countries of the EU the innovation has become the key factor of the economic growth. It has created a competition, because mainly the big companies can afford the generally high cost of R&D. In long term it can result in unviable small and medium-sized enterprises, which can entail the disappearance of many workplaces. How can we solve this situation? What kind of facilities have the SME to increase there innovation potential? What do the government?

Összefoglalás

Napjainkban a fejlett világ országainak gazdaságát és társadalmát a tudományos kutatás és a műszaki fejlesztés eredményei gyökeresen átalakítják. A gazdasági tevékenység eredményességét egyre inkább a tudás határozza meg. Az EU fejlett országaiban az innováció a gazdasági növekedés kulcstényezőjévé vált. Ez azonban versenyhelyzetet is teremt, mivel az általánosságban magasnak mondható K+F költségeket elsősorban a nagy és tőkeerős vállalatok engedhetik meg maguknak. Ez hosszú távon a kis- és középvállalatok életképtelenné válását eredményezheti, amely többek között jelentős munkahely-megszüntetést vonna maga után. Mit lehet ez ellen tenni? Milyen lehetőségeik vannak a KKV-nak, hogy innovációs képességeiket növeljék? Vagy inkább mit tesz az állam?

Mit jelent az innováció?

A szó szótári jelentése: újítás, megújulás.

Az innováció-fogalom klasszikus meghatározása Joseph A. Schumpeter nevéhez fűződik, aki az 1911-ben megjelent A gazdasági fejlődés elmélete című könyvében írta le először ezt a fogalmat.

Az innováció a dolgok és az erők új kombinációja és a fejlődés ezen új kombinációk megvalósításának az eredménye. Schumpeter szerint az új kombinációk elsősorban a gazdasági tevékenység következő

területeit érintik: új termékek előállítás, új eljárások bevezetése, új piacok megnyitása, új beszerzési források meghódítása, új szervezet létrehozása.

Látható, hogy Schumpeter innováció-értelmezésének elsődlegesen nem műszaki, hanem gazdasági tartalma van. [1.]

Történeti okok miatt azonban az innováció nem mindig ebben az átfogóbb értelmezésben volt használatos, hanem kiszakadva a társadalmi-gazdasági összefüggések sokrétűségéből pusztán műszaki innovációra redukálódott. E felfogás szerint a műszaki innovációk új termékeket és eljárásokat, valamint ezekben bekövetkező jelentős technológiai változásokat foglalnak magukban. Az innováció akkor tekinthető megvalósítottnak, ha piaci bevezetése megtörtént (termék-innováció) vagy egy termelési folyamat során alkalmazták (folyamat-innováció).

A hatvanas években következett be az az áttörés, amely az innováció fogalmát kiszélesítette és kiterjesztette elsőként az oktatásra, majd egyéb területekre is.

Ma már általánosan elfogadott, hogy az innováció nemcsak a gazdasági, műszaki tevékenység jellemzője, hiszen az *új iránti fogékonyság, az új érték létrehozása* általánosságban *mindenfajta emberi tevékenységhez* kapcsolódik, ily módon a gazdaság és a társadalom minden szférájában megjelenhet. Mint ilyen egyszerre jelenti a gazdasági, politikai, kulturális szféra megújulását.

Az információs társadalom korszakában az innováció fogalma tovább bővül, és most már egyrészt beszélünk tudásinnovációról, másrészt társadalmi innovációról, amely szorosan összefügg a gazdasági vagy a műszaki innovációval. Az intelligens térségfejlesztési stratégiák, pedig itthon is ismertté tették a területfejlesztési innovációt, amely szintén kapcsolódik a gazdasági, technológiai és társadalmi innovációhoz. Az Európai Unió most már nem egy dokumentumában az új korszakot információs és innovációs társadalomnak nevezi, amely arra utal, hogy az innováció messze kikerült a hagyományos keretből és a korszak egyik vezető fogalmává és stratégiai eszközévé vált, valamint a gazdasági növekedés kulcstényezőjévé.

A következőkben azt mutatom be, hogyan alakul az innovációhoz szorosan kapcsolódó kutatás és kísérleti fejlesztés finanszírozása Magyarországon.

A hazai K+F folyamatok az EU folyamatok tükrében

Az elmúlt évtizedekben a K+F tevékenység egyre közvetlenebb gazdasági versenyképességi tényezővé vált. Ezzel párhuzamosan egy ország ezen irányú aktivitásának egyik legfontosabb jellemzőjévé lépett elő a teljes K+F ráfordítás GDP-hez viszonyított aránya. Ezen mutató magyarországi alakulását figyelhetjük meg az 1. ábrán.

Az ábrából egyértelműen leolvasható, hogy a tudományos kutatási, kísérleti fejlesztési tevékenységet az elmúlt évek folyamatai kedvezőtlenül érintették hazánkban. A nagyvállalatok jelentős részének megszűnésével szétszóródtak a kutató, fejlesztő csoportok, a privatizált vállalatok egy része beszüntette a közvetlen K+F tevékenységet. Az újonnan létrejött vállalkozások többsége kis méretű, tőkeereje mind a saját, mind a megbízásos K+F tevékenységhez kevés. A K+F-re fordítható anyagi

erőforrások folyamatosan szűkültek az 1990-es évek második felében. [2.] 2000-től némi javulás következett be, és a mutató lassú emelkedésbe kezdett. A csatlakozásunkig kívánatos volna elérni a 1,5%-ot, de ez jelenleg még csak álomnak tűnik.

1. ábra

Kutatás és fejlesztés ráfordítási Magyarországon és az EU-ban a GDP %-ban

Az uniós átlaghoz képest nagy a lemaradásunk, Portugália és Görögország szintjén állunk, de vannak olyan EU-s országok, ahol ez az arány a 3-4 %-ot is eléri, például Finnországban és Svédországban (ami az EU két nagy versenytársának, az USA-nak és Japánnak a szintjét jelenti). Most pedig nézzük meg, hogy mi a helyzet a vállalkozási szférával.

1996-97-ben készült el a második „Közösségi innovációs felmérés” az EU-ban, amelynek eredményét 2000-ben tették közzé. Célja a vállalkozások innovációs képességeinek felmérése, ennek egyik részeredménye megmutatja, hogy milyen az innovációt bevezető vállalatok aránya nagyságkategóriák szerint. Az 2. ábra a feldolgozóiparban működő vállalkozások, megoszlását mutatja, mert az unióshoz hasonló felmérést Magyarországon is végeztek, de csak a feldolgozóipari vállalatok körében.

2. ábra

Az innovációt bevezető vállalatok aránya a feldolgozóiparban vállalati nagyságkategóriák szerint (%)

Ha a magyar adatokat az EU-felmérés mellé állítjuk, két megállapítást tehetünk:

- a magyar adatok minden nagyságkategóriában alacsonyabbak
- és nálunk sokkal nagyobbak a nagyságkategóriák közötti különbségek. [3.]

A KKV-k szemszögéből pedig arra következtetésre juthatunk, hogy az ő innovációs készségük messze elmarad a nagyvállalatokétól. Mit lehet ez ellen tenni? Valamilyen módon ösztönözni kell őket, hogy többet fordítsanak a versenyképesség meghatározó tényezőjére.

Az innováció ösztönzése

A kis-és középvállalati szektor jelentősége meghatározó mind a magyar, mind az Unió gazdaságában. A munkavállalók közel kétharmadát ők foglalkoztatják, és a gazdaság össz kibocsátásának több mint fele tőlük származik. Nem hiába az ő versenyképességük erősítése ma a fejlett országok gazdaságpolitikájának egyik súlyponti eleme.

A konkrét állami segítségi formák a pénzügyi támogatástól a tanácsadáson keresztül a kutatóintézetek és a kkv-k közötti kooperáció és technológiai transzfer ösztönzéséig terjed. Az innovációs lánc szinte minden elemére létezik valamilyen támogatás. Az EU által létrehozott Európai Üzleti és Innovációs Központok Hálózatának - Amelynek egyébként Magyarország is tagja - fő feladata a támogatásra érdemes innovációs projektek felkutatása, és a megvalósításukhoz segítség nyújtása.

Sikeres formák között tarják még számon az ún. innovációs parkokat vagy innovációs inkubátorokat. Összehasonlítva az EU innovációs politikáját a magyarorszáigival megállapítható, hogy jelenleg Magyarországon az innováció és a kkv-k támogatása nem egységes koncepció keretében történik. Elkülönült rendszerek és alapok támogatják a regionális fejlesztést, a K+F tevékenységet, az innovációt vagy a vállalkozásfejlesztést. Fontos lenne, hogy ezeket az erőforrásokat összehangolják, és a szinergikus hatást felerősítsék. [4.]

Irodalomjegyzék

1. Dr. Gáspár László: Általános innovációelmélet,
Magyar Innovációs Szövetség, Budapest 1998, 11. o.
2. Nyíri Lajos: Leszakadás vagy követés a tudásintenzív fejlődésben
Közgazdasági Szemle, XLIII. évf., 1996. június (564-576. o.)
3. Román Zoltán: Kis- és középvállalkozások a magyar gazdaságban
KSH, Budapest, 2000
4. Szerb László: Kisvállalati gazdálkodás
Pécsi Egyetem, 2000

Szerző: Sitkei Lili Eszter doktorandusz **Témavezető:** Dr. Tóth László, Pelczné dr. Gáli Ildikó

Bay Zoltán Logisztikai és Gyártástechnikai Intézet, 3519 Miskolctapolca, Bay Zoltán tér 1.

Tel:+3646560111 Fax:+3646369438 E-mail: sitkei@alpha.bzlogi.hu